

İnternet ve Toplumsal Dayanışma: “Plaza Eylem Platformu” ve “Metal İş Eylemleri” Örnekleri¹

Erdal DAĞTAŞ²

Ozan YILDIRIM³

Özet

Bu çalışmanın konusunu, enformasyon toplumunda ortaya çıkan toplumsal dayanışma ile internet teknolojilerinin bağlantısı oluşturmaktadır. İnternet ve sosyal medyanın gündelik yaşamda yoğun bir şekilde kullanılmasıyla birlikte kamusal alan ve toplumsal dayanışma kavramları internet teknolojileriyle ilişkilendirilmeye başlanmıştır. İnternet ve sosyal medyanın, kamusal alanı genişletme ve toplumsal dayanışmayı sağlama potansiyeli bulunmaktadır. Ancak sayısal eşitsizlik, dezenformasyon, nefret söylemi ve dijital aktivizm gibi nedenlerden dolayı internet dolayısıyla ortaya çıkan kamusal alan daralabilmekte ve toplumsal dayanışma zarar görebilmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada Türkiye’den seçilen iki güncel örnek üzerinden toplumsal dayanışma ve internet bağlantısının güçlü ve zayıf yönleri değerlendirilmiştir. *Plaza Eylem Platformu* üzerinden sürdürülen toplumsal dayanışmanın sosyal ağlarla olan etkileşiminin ne yönde gerçekleştiği ile Türkiye’deki *Metal İş Eylemleri*’nde internetin ve sosyal ağların kullanımının nasıl olduğunun yorumlanması çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise internet ve toplumsal dayanışma konusunda eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerde bulunmaktır. Çalışmada, doküman analizi yöntemi kullanılmış ve irdelenen örnek olaylar ekseninde ilgili dokümanlar ayrıntılı bir şekilde çözümlenerek yorumlanmıştır. Sonuç olarak, internet ve sosyal medyanın toplumsal dayanışmayı tek başına sağladığı ve sürdürdüğü söylenemez. Sınıf bilinci ile sosyal ve ekonomik bilinçten bağımsız şekilde sadece internet ortamları üzerinden sürdürülen bir toplumsal dayanışmanın başarılı olması uzak bir olasılıktır. İnternet ve sosyal medya, toplumsal dayanışmayı sağlayan bir araç olarak değil, toplumsal dayanışma hareketlerinin duyurumunun yapıldığı bir araç olarak görülmeli ve buna göre kullanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Sosyal Medya, Toplumsal Dayanışma, Kamusal Alan.

---

¹Bu çalışma, Prof. Dr. Erdal DAĞTAŞ’ın danışmanlığında yürütülen ve Ozan YILDIRIM tarafından 2019 yılında *Kültür Endüstrisi Olarak İnternetin Bireysel Özgürleşme ve Toplumsal Dayanışma Kavramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi* başlığıyla sunulmuş kabul edilen doktora tezinden üretilmiştir.

²Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü, edagtas@anadolu.edu.tr

³Dr. Öğr. Üyesi., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, ozanyildirim@ohu.edu.tr

The Internet and Social Solidarity: “Plaza Action Platform” and “Metal Work Protests” Examples

Abstract

This study investigates the link between social solidarity and internet technologies in information societies. With the internet and social media being used intensively in daily life, concepts of public sphere and social solidarity have begun to be widely associated with internet technologies. The internet and social media have the capacity to extend the public sphere and ensure social solidarity. However, virtual public sphere could suffer from shrinking and social solidarity might be damaged due to digital division, disinformation, speech of hatred and digital activism. From this perspective, strong and weak aspects of the link between social solidarity and internet have been examined via two current examples from Turkey in this study. The study particularly focuses on how social solidarity that was created through *Plaza Action Platform* interacted with social networks, and what the effects of the internet and social networks on Metal Work Protests were. The aim of the study is to offer a critical evaluation on the topic of the internet and social solidarity. The data have been analysed through document analysis method and the documents on the events that were addressed have been decoded and interpreted in detail. The results show that it is not possible to attest that the internet and social media can create and maintain social solidarity on their own. It is highly unlikely that social solidarity that is detached from class, social and economic consciousness and that solely survives on virtual spaces would be successful. The internet and social media should be regarded and used as a means to announce social solidarity actions, not one that provides social solidarity.

Keywords: Internet, Social Media, Social Solidarity, Public Sphere.

GİRİŞ

Yirminci yüzyılın ikinci yarısındaki en önemli gelişmelerden biri internet ve internet teknolojilerinin getirdiği yenilikler olmuştur. Gündelik yaşamda yaygın bir kullanım alanı olan internet, yeni yüzyılın vazgeçilmez bir araçtır. İnternet teknolojilerinin toplumsal ve gündelik yaşama sunduğu olumlu özellikler vardır. Toplumsal dayanışmayı sağlaması ve kamusal alanı genişletmesi internetin olumlu özellikleri olarak gösterilmektedir. Bununla birlikte, internetin içerisinde taşıdığı farklı özellikler nedeniyle olumlu yönleri tersine çevirme potansiyelinin olduğunu da söylemek gerekmektedir. Eşdeyişle, internet teknolojileri aracılığıyla kimi zaman toplumsal dayanışma azalabilmekte ve kamusal alan

daralabilmektedir. Oysaki, internet ve özellikle sosyal medya, toplumsal dayanışmayı sağlayabilecek potansiyele sahiptir. Geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı olarak kullanıcı temelli bir iletişim formu sağlayan sosyal medya, kullanıcılar arasında yatay ve hızlı bir iletişimi mümkün kılmaktadır. Sosyal medyanın bu özelliği, toplumsal dayanışma için kilit bir rol oynarken; toplumsal hareketler de sosyal medyayı başat bir şekilde kullanmaktadır.

İnternet ile ilgili son zamanların en güncel tartışma konularından biri kamusal alan bağlamında kendisini göstermektedir. Kaldı ki, kamusal alan, toplumsal dayanışma ile doğrudan ilişkilidir. İnternet, yeni medya ve sosyal ağların günümüzde kamusal alanı genişlettiği ve bireylerin bu kamusal alan içerisinde yer alıp, aktif tartışmalara katılarak yönetime doğrudan katıldığını savunan çok sayıda düşünür bulunmaktadır. Ancak, internet ve internet ortamlarının Jürgen Habermas'ın idealize ettiği "burjuva kamusal alan" kavramının ötesine geçtiğini söylemek oldukça iyimser bir saptama olacaktır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2017 yılında yaptığı araştırmaya göre, Türkiye nüfusunun internete erişim oranı %56.6 ile %66.6 arasında değişmektedir. Ayrıca, kırsal bölgelere gidildikçe bu oranda azalma olmaktadır.⁴ Bu veri, nüfusun kayda değer bir kısmının internet teknolojilerinden uzak olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, katılım, müzakere ve iletişimsel eylemin internet ortamları aracılığıyla gerçekleşebilmesi için internete erişim oranlarının çok daha yüksek olması gerekmektedir. Öte yandan, nicel anlamda erişimin fazlalığı beraberinde erişimin kalitesini nitel anlamda arttırmamaktadır.

Yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı bağlamında karşılaşılan en büyük sorunlardan biri "sayısal uçurumdur". Günümüzde, toplumun ekonomi ve eğitim açısından daha üstün olan bir kısmı yeni teknolojilere daha kolay erişebilmektedir. Dolayısıyla, kamusal alanın genişlemesi belirli bir kesim için gerçekleşmektedir denilebilir. Bu yüzden, toplumsal dayanışmanın aktörleri de sınırlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

İnternet ve toplumsal dayanışma konusundaki bir diğer sorun ise internet ortamındaki dezenformasyon, eşdeyişle, yanıltıcı, yönlendirici bilgidir. Web 2.0 teknolojilerinin bireylere sunduğu en önemli olanaklardan biri, içerik üretme ve bu içeriği paylaşmalarıdır. Ancak bu durum, internet ortamında dezenformasyonun artmasına neden olurken; internet üzerinden sürdürülen toplumsal dayanışma hareketlerini de olumsuz şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla, haklı bir dava ile yola çıkan bir toplumsal dayanışma hareketi, internet ortamındaki dezenformasyon nedeniyle hukuki ve vicdani anlamda haksız konuma düşebilmektedir.

---

⁴<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862>, (Erişim Tarihi: 07.12.2018).

İnternet ve sosyal medya üzerinden sürdürülen toplumsal dayanışma hareketlerinde, katılımın tek tuşa indirgenmesi “tembel eylemcilik” sorununa neden olmaktadır. İnternet üzerinden sanal imza kampanyalarına katılmak, ileti paylaşmak, profil fotoğrafı değiştirmek, bazı gönderileri beğenmek türünden eylemlerle bireyler toplumsal dayanışma hareketi içerisinde aktif oldukları düşüncesine kapılmaktadır. Ancak bu durum, dijital eylemcilere geçici bir rahatlama ve haz sağlarken; gerçek kamusal alanlarda gerçekleştirilen eylemlerin yerine geçememektedir.

Sözü edilen vurgu noktalarından hareketle bu çalışmanın sorunsalını, *Plaza Eylem Platformu* üzerinden sürdürülen toplumsal dayanışmanın sosyal ağlarla olan etkileşiminin ne yönde gerçekleştiği ile Türkiye’deki *Metal İş Eylemleri*’nde internetin ve sosyal ağların kullanımının nasıl olduğunun ve ne tür olanaklar sağladığının yorumlanması oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise internet ve toplumsal dayanışma konusunda eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerde bulunmaktır. Çalışmada, doküman analizi yöntemi kullanılmış ve irdelenen örnek olaylar ekseninde ilgili dokümanlar çözümlenerek yorumlanmıştır.

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Kamusal Alan, Toplumsal Dayanışma ve İnternet

Ekonomik, siyasal ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir aracı olan internet pek çok kavramla ilişkilendirilmekte ve bu kavramların değişmesine neden olmaktadır. Bu kavramlardan biri de kamusal alan ve kamusal alan dolayısıyla ortaya çıkan toplumsal dayanışmadır.

Jürgen Habermas, kamusal alanı bireylerin kendilerini ilgilendiren ortak sorunlar ekseninde akıl yürüttükleri ve rasyonel tartışmalar sürdürdükleri bir ortam olarak tanımlamaktadır. Bu tartışmalar sonucunda, sorunlar hakkında ortak kanaat ve kamuoyu oluşurken; bireyler iletişimsel eylem aracılığıyla ortak akıl oluşturmaktadır. Kamusal alanda, toplumun ortak yararı belirlenmeye çalışılır. Bunu yapmak için de farklı eylem ve söylemler geliştirilir. Bu yüzden, kamusal alan herkes tarafından erişilebilir olmalı; ayrıca, kamusal alan içerisinde statüye ilişkin ayrıcalıkların önemi olmamalıdır (Habermas, 1997).

Habermas’ın kamusal alan tanımlaması içerisinde medya oldukça önemlidir. Habermas’ın öngördüğü medya yapılanmasını şöyle özetlemek mümkündür: “1) Kamusal alan olabildiğince çok sayıda insanın erişimine açık olan ve içinde çok çeşitli toplumsal deneyimlerin ifade edilebildiği ve paylaşılabilirdiği bir forumu gerekli kılmaktadır, 2) Kamusal alanda farklı sav ve görüşler rasyonel tartışma içinde karşı karşıya gelmektedir, 3) Kamusal

alanın asli görevi, hükümet politikalarını sistemli ve eleştirel biçimde denetlemektir” (Dağtaş, 2014: 136). Bu türden bir kamusal alanı sağlayabilmek için kamusal alanın demokratikleştirilmesi gerekmektedir. Günümüz toplumlarında, iletişimsel eylemin, bunun araçlarından biri olarak medyanın ve mekânların demokratikleştirilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Medyanın önemi ve ürettiği genel söylemler ile medya dolayısıyla nasıl bir kamusal alan oluşturulduğu irdelenmelidir (Dağtaş, 2014: 162). Dolayısıyla, enformasyon toplumunun en önemli araçlarından biri olan internetin kamusal alanın oluşumuna nasıl bir etkide bulunduğu son yıllarda tartışılan bir konu olmuştur.

Yeni medya ve internet teknolojilerinin yükselişi, kamusal alanın yükselişi ve gelişimi için önemli olasılıklar yaratmaktadır. Yeni medya araçları, otorite ve sistemlerin aracı müdahalelerinin merkezîyetçiliğinin kırılmasına yardımcı olabilirken; bazı sınırlıklarına karşın bireyler arasında gerçekleşecek kamusal tartışmalar için erişim oluşturabilme olanağı da sunmaktadır (Dağsalgüler ve Saka, 2007: 163). “Yeni medya teknolojileri daha demokratik bir kamusal alan yaratma ve Habermas’ın tanımladığı biçimiyle yeniden feodalleşmeyi tersine çevirme potansiyeli taşımaktadır” (Dağsalgüler ve Saka, 2007: 174). Ancak, internet kullanıcılarının gelir ve eğitimi, etnik ve dijital ayırım, dil ayırımı, yaş ayırımı, yeni teknolojik ayırım, bilgi uçurumu, küresel dijital ayırım gibi yeni medyanın getirdiği olumsuz durumlar internetin kamusal alan oluşturma ve sürdürme durumunu olumsuz şekilde etkilemektedir (Castells, 2001’den aktaran Dağsalgüler ve Saka, 2007: 173). Bu bağlamda, bu ayırımlar günümüzde de geçerliliğini sürdürmekte ve internetin kamusal alan yaratma gücünde kimi aksaklıklar ortaya çıkmaktadır.

İnternetin etkileşim özelliği, internetin “kamusal alan” modeline uygun bir “kamusal alan” oluşturabileceği düşüncesini arttırmaktadır. İnternetin, internet kullanıcılarını yaratıcı kılan ve bireylerin özel ilgi alanlarını geliştirebilecekleri bir toplumsallaşma alanı olabileceği tartışılmaktadır. Bu anlamda, Mark Poster, interneti post-modern bir karaktere sahip modern standartların dışında yeni bir kamusal alan yaratan “ikinci medya çağı meyvesi” olarak nitelendirmektedir (Aydoğan, 2011: 68-71). James Slevin ise interneti kamusal alanın diyaloga yönelik karakterini yaratabilme potansiyeline sahip bir araç olarak değerlendirmektedir. Slevin’in tersine, Oscar Gandy, internetin yarattığı sonuçların gerçek bir kamusal alan ümidini tehdit eden, yurttaşlar ve tüketiciler arasında bölünmeye yol açan bir araç olduğunu, bunun da “gerçek bir dijital bölünmeye” neden olduğunu savunmaktadır (Dahlgren ve Olsson, 2007’den aktaran Aydoğan ve Kırık, 2012: 222).

Geleneksel medya, izleyiciyi durduğu yerde hareketsiz kılarak onu pasif hale getirirken eyleme geçmesini de engellemektedir. Bunun aksine, yeni medya bireyin aktif

olduğu bir ortam sunmaktadır. Ancak, nasıl ki sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan fordist sistemde işçi fabrikadaki makinenin bir kolu haline geldiyse; enformasyon toplumu içerisinde de birey, bilgisayar ve elektronik araçlara bağımlı hale gelmiştir (Manovich, 2001: 109-110). Bu düşünceden hareketle, internet ve yeni medya ortamlarının bireyi aktif hale getirerek, kamusal alan oluşumuna katkı sağladığı söylenebilir. Ancak, bireyin sadece elektronik ortamlar üzerinden katkı sağladığı kamusal alanın etkinliği de tartışılması gereken bir durumdur. Hannah Arendt (2003), kamusal alanın etkinliğinin kamu alanında oluşan siyasi eylemler ile mümkün olabileceğini ifade etmektedir.

Sosyal ağlar ve yeni medya, eyleme geçmeyi internet üzerinden tıklayarak protesto ve eylemlere katılmakla sınırlandırmaktadır. Bu bağlamda, bu tür eylemler yaratıcı eylemler olmaktan ziyade, bireyin kendini tatmin ettiği eylemlere dönüşmüştür. Oysaki kamusal alan, farklılıkların yaşandığı, herkesin varolabildiği çokkültürlü, çoksesli ve çoğulculuğu savunan bir alan olmalıdır (Özgül, 2012: 4532-4533). Kamusal alan, ideal bir toplumun ortaya çıkması ve sürdürülmesi için önemlidir. Çünkü, kamusal alanda iletişimsel eylem gerçekleşmekte ve bu eylem toplumun tümü için yararlı olmaktadır. Kamusal alan düşüncesine getirilen en büyük eleştiri, kamusal alana katılımın sınırlı olmasıdır. Bu anlamda, internet ve kamusal alan tartışmaları da bu çerçevede kendini göstermeye devam etmektedir. Çünkü, internet üzerinden kamusal alan oluşması konusunda pek çok engel bulunmaktadır.

Yeni iletişim teknolojileri ve internetin becerikli iletişim araçlarını ortaya çıkardığı bir gerçektir. Bu araçlar enformasyona erişimi kolaylaştırmış, hatta daha demokratik hale getirmiştir (Atabek, 2001: 134). Ancak, enformasyon toplumu, bireyi gerçek kamusal alandan sanal bir kamusal alana doğru çekmektedir. Kamusal alan siyasi ve hukuki bir kavramdır; ancak, sanal ortamdaki geçerliği tartışılması gereken bir durumdur (Varol, 2010: 128). Diğer bir konu ise enformasyon toplumunda, bireysellik olumlu bir vurguya sahiptir. Oysaki, pragmatik bireysellik-bireyci düşünce toplumsal dayanışmanın önündeki en büyük engellerden biridir.

Enformasyon toplumunda, bilginin metalaşması ve tüketilmesi de kamusal alanın daralmasına etki etmiştir. Günümüz toplumlarında enformasyon, kapitalist sistemin sürdürülmesi için önemli bir araç haline gelmiştir (Çalışkan, 2009: 45). Bu anlamda, kamusal alan üzerinden iletişimsel eyleme geçebilmek için en önemli unsurlardan biri bilgiyi doğru şekilde kullanabilmektir. Enformasyon toplumunda bilgi alınıp, satılan ve aynı zamanda tüketilen bir özellik kazanmıştır. Enformasyonel kapitalist sistemin bilgiyi meta olarak işleyip kullanması da ağ toplumunda kamusal alanın oluşumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Yeni medya ve sosyal ağların kamusal alan oluşturma potansiyelini sadece olumlu şekilde irdelemek teknolojik determinizme yol açmaktadır. Günümüzde, özellikle sosyal medyanın temel bir toplumsal belirleyici olduğuna yönelik düşünceler artmıştır. Ancak, bu araçlar kendiliğinden değişim getirmemektedir. Ayrıca, sosyal medya, bireylere içerik üretirmeyi garanti etmemekte, sadece bunun yolunu açmaktadır (Saka, 2012: 44). Bu noktada, yeni medya araçlarının etkin kullanımı ve yeni medya okuryazarlığının iyi bir şekilde yapılması gibi etkenler devreye girmektedir. Kuşkusuz, web 2.0 teknolojisiyle birlikte internet bireylere içerik üretimi olanağı vermiştir. Ancak, ne kadar kişinin ne tür içerik ürettiği irdelenmesi gereken bir konudur. Bu bağlamda, internet içeriklerinin kamusal alanın oluşumuna katkı sunup sunmadığı da tartışılır hale gelmektedir.

İnternetin kamusal alanın oluşumuna doğrudan katkı sunup sunmadığı farklı açılardan değerlendirilmelidir. Çünkü, sosyal ağlar ve yeni medya ortamlarının kamusal alana katkı sunduğu noktalar olduğu gibi kamusal alanın oluşumunu olumsuz yönde etkilediği noktalar da vardır. Örneğin, internet üzerindeki tartışma platformları yeni düşünceleri paylaşma olanağı vermektedir. İnternet ortamları üzerinden gerçekleşen müzakere olanağı ile birlikte bireyler pasif nesne olma konumlarından çıkmış, e-müzakere süreçlerine dahil olmuşlardır (Miskinov, 2010'dan aktaran Özçetin vd., 2012: 53-54). Bu durum, internetin kamusal alan oluşturma potansiyelini olumlu şekilde tanımlayan bir örnektir. Bununla birlikte, internet ve yeni iletişim teknolojileri, ayrıcalıklı bir kesimin kullanımına açıktır. İnternete ve dolayısıyla varolduğu iddia edilen alternatif kamusal alana dahil olmak ekonomik ve simgesel sermayeye sahip bir azınlığın ayrıcalığı olarak değerlendirilebilir. Sorun sadece bir bilgisayar ya da internet bağlantısı elde etmek sorunu değildir. Aynı zamanda, bu teknolojileri kullanabilmeyi sağlayacak olan bir bilişsel/eğitsel arka plan gerektirir. Bu arka plana sahip olmanın kendisi de bir ayrıcalık meselesidir. Buna ek olarak, internet demokrasinin, rasyonel tartışmanın ve ortak kanaat üretiminin bir alanı olmaktan çok tepkisel, anlamsız ve öfkeli söylemlerin (*flaming*) baskın olduğu, sistematik olmayan, kargaşa içerisindeki bir alandır. Ayrıca, internet farklı fikirlerin çatıştığı, tartıştığı ve karşılaştığı bir alan olmaktan ziyade katılımcıların kendileri gibi düşünen diğerleriyle yan yana gelmeyi tercih ettiği (*benzerseverlik-homophily*) gerçek hayattaki gibi küçük kapalı cemaatlerin olduğu bir mecra olarak da görülmektedir (Barber, 2006'dan aktaran Özçetin vd., 2012: 55). Sözü edilen bu durum ise internetin kamusal alanın oluşumuna yaptığı olumsuz etkiyi betimlemektedir.

Özetle, internet ve sosyal medyanın kamusal alanı genişleterek, toplumsal dayanışmaya olumlu yönde etki etmesi konusunda farklı düşünceler söz konusudur. Bu

bağlamda, internet ve kamusal alan konusundaki sınırlıklar da görmezden gelinmemelidir. Kamusal alanın genişlemesi, sadece teknolojik gelişmelere indirgenmemelidir. Kuşkusuz, internet, yeni medya ve sosyal ağların kamusal alan yaratarak toplumsal dayanışmaya olumlu yönde katkı yapma potansiyeli vardır. Ancak, bu noktada internete nicel ve nitel anlamda erişim sorunsalı ön plana çıkmaktadır. Bu konudaki ekonomi politik erişim engelleri, internet üzerinden gerçekleşen gözetim ve kültür endüstrisi ürünlerinin internet mecralarına da yoğun şekilde sızması; internetin kamusal alan yaratarak, toplumsal dayanışmayı artırması yönündeki iyimser düşüncelerin azalmasına neden olmaktadır.

1.2. Toplumsal Hareketler ve İnternet

İnternetin toplumsal hareketler tarafından kullanımıyla ilgili farklı yaklaşımlar genel olarak üç grupta toplanabilir. Birinci grup, internetin ekonomik, sosyal, kültürel ve bilişsel dünyada bir devrim yaptığını iddia etmekte ve tüm insanlığın problemlerinin bu araç ile çözüleceğini iddia etmektedir. Buna göre, politik süreçlerden ve karar mekanizmalarından dışlanan yurttaşlar internet aracılığıyla bu mekanizmalara dahil olmaktadır. İkinci grupta, internetin diğer pek çok yeni teknoloji gibi neo-liberal politikaların yeni bir sömürü aracı olduğunu, sadece üst orta sınıftan gençlerin ve beyaz yakalılarının kullanabildiği bu aracın insanları birbirine yabancılaştırdığını, geniş kitleler tarafından kullanılmadığı için toplumsal mücadele aktörleri için asla yaygın medya araçlarının yerini tutamayacağını düşünenler bulunmaktadır. Üçüncü grupta ise internetin iktidar sahipleri tarafından kontrol edilmeye ve biçimlenmeye, sermaye tarafından yönlendirilmeye çalışıldığı, erişim engelleri nedeniyle geniş toplum kesimlerinin dışlandığı, ırkçı-cinsiyetçi şiddet söylemleriyle sarmalandığı gerçeğinin farkında olarak her şeye rağmen burayı bir mücadele alanı olarak kabul edenler yer almaktadır (Göker, 2009: 115). Bu bağlamda, internetin iktidar sahipleri ve sermaye tarafından kontrol edilip biçimlendirilmeye çalışıldığını söylemek gerekmektedir.

Öte yandan, internet, sosyal ağlar ve yeni medya bir mücadele alanı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, yeni medya aracılığıyla üretilen siyasal ve kültürel içeriklere bakılması ve bu içeriklerin yeni toplumsal hareketlere ne ölçüde katkı yaptığının incelenmesi önemlidir. Özellikle sosyal medya, farklı kültür ve kimliklerin bir araya gelebildiği bir alan olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, yeni toplumsal hareketlerin yükselişinde sosyal medya pek çok düşünür tarafından başat bir konuma yükseltilmiştir. Örneğin, Manuel Castells, enformasyon toplumundaki kolektif eylem ve hareketlerin internetle doğru orantılı şekilde yükseldiğini ifade etmektedir. Castells'e (2012) göre internet ve sosyal medya, seferberlik ve örgütlenme konularında belirleyici bir unsurdur. Christian Fuchs ise bu düşüncenin teknolojik

determinist bir düşünce içerisinde çerçeveslendiğini; dolayısıyla, yeni toplumsal hareketlerdeki ekonomik, siyasal ve ideolojik değişkenlerin önemine dikkat çekmektedir (2016: 119-120).

Kuşkusuz, yeni toplumsal hareketler internet ve teknoloji dışındaki farklı değişkenleri de barındırmaktadır. Ancak, internet ve teknolojinin toplumsal hareketlere hiçbir katkı yapmadığını söylemek yanlış bir ifade olacaktır. Yakın geçmişte Arap coğrafyasında gerçekleşen toplumsal hareketlerde, dünya genelinde ortaya çıkan neo-liberal küreselleşme karşısı “İşgal Et” hareketlerinde ve Türkiye’de gerçekleşen “Gezi Parkı” olaylarında internet ve sosyal medyanın başat bir rol üstlendiği zamanlar olmuştur.

İnternet üzerinden sürdürülen toplumsal hareketler forumlarla, sosyal medyada uzun süren tartışmalarla, ayrıca bu forumların görüntülerinin internette paylaşılmasıyla metinlerarası ve medyalararası siberuzamda alternatif bir kamusal alan oluşturabilmektedir. İnternet tabanlı organize edilen hareketler, çevrimiçi buluşmayla gerçekleşmektedir. E-posta bombardımanı/sanal oturma eylemleri, twitter etiketi/facebook grubu/youtube videosu ve çevrimiçi imza kampanyaları buna örnek verilebilir (Yarar, 2016: 222-223). Siyasal katılımı fiili olarak gerektiren eylemler ise daha güçlü katılım, motivasyon ve yetenek gerektirmektedir. Kaldı ki, internet üzerinden gerçekleşen eylemler ile fiili sokak eylemleri arasında katılım açısından farklılıklar gözlemlenmektedir (Uhm ve Hague, 2001’den aktaran Yarar, 2016: 224). Dolayısıyla internet, toplumsal hareketlerin iletişim ve örgütlenme süreçlerine destek olabilir. Ancak, yeni medya araçlarının geleneksel iletişim araçlarına göre yapısal farklılıklar taşıması bu araçların amacından sapmasına neden olabilir. Bununla birlikte, gerçekleşen yeni bir toplumsal hareket ortaya çıkış nedeni bağlamında haklı bir hareket olsa da internet ortamları üzerindeki yanlış ve eksik iletiler, dezenformasyon vb. noktalar yüzünden amacından sapabilmektedir. Bu sapma ise yeni toplumsal hareketlerin kontrolünü azalttığı gibi bu hareketlerin hem küresel ve yerel hem de yasal zeminde olumsuz bir süreçle karşılaşmasına neden olabilir (Babacan, 2016: 385).

Yeni medya ortamlarındaki dezenformasyon eşdeyişle, yanıltıcı, yönlendirilmiş bilginin varlığı ve bunun yoğun şekilde kullanıma girmesi sözü edilen durumu kanıtlamaktadır. Türkiye’de 2013 yılında gerçekleşen Gezi Parkı olaylarında da bu dezenformasyona sıklıkla rastlanılmıştır. İnternet ve sosyal medyanın özelliklerinden dolayı bazı bilgiler çok çabuk manipüle edilmiştir. Bunlardan biri de bir çocuğun tomanın altında kaldığı ve ezildiği haberidir. Bu konu hakkında pek çok görsel ve yanıltıcı bilgi paylaşılmıştır. Ancak, kısa bir süre sonra, bu çocuğun yabancı bir ülkede bot kazası geçiren bir çocuk olduğu

anlaşılmiştir.⁵ Bu anlamda, internet üzerinden örgütlenen ve yükselen toplumsal hareketler içerisindeki dezenformasyona dikkat etmek ve haberlerin doğruluğunu araştırarak başkalarına iletmek oldukça önemlidir.

İnternet elektronik posta, web ve diğer farklı görünüm ve türleriyle toplumsal hareketler içinde yer alan öznelere yeni ve farklı bir araç alternatifi sunmaktadır. İnternetin geleneksel kitle iletişim araçlarına göre kısmen daha ucuz ve kullanışlı olduğunu söylemek gerekmektedir. İnternet etkili bir organizasyonel araçtır. İnternet ortamlarının, mesajların hızlı bir şekilde değiş tokuşuna izin vermesinden ve dünyanın farklı bölgelerindeki insanlara gönderilmesine olanak tanınmasından ötürü aktivistler çok sayıdaki insanın daha iyi bir şekilde koordinasyonunu ve fikirlerin değişimini sağlayabilmektedir. İnternet, yeni toplumsal hareketler içerisinde yer alan bireylere hızlı bir şekilde bilgiye erişim olanağı sunmakta ve düzenlenen bir kampanyada ya da ortaya çıkan bir harekette elde edilecek bir başarıyı/başarısızlığı yaymakta oldukça hızlı bir araçtır. Kaldı ki, internet aracılığıyla, internet üzerinden sürdürülen diğer kampanya ve faaliyetlerin de koordinasyonu sağlanabilmektedir (Danitz ve Strobel, 2001'den aktaran Tağ Kalafatoğlu, 2015: 129-131).

İnternet, politik aktivizm ve yeni toplumsal hareketlere farklı formlar sağlayabilmektedir. Bu formlardan en önemlisi, farklı çeşitlilikteki insan gruplarının internet ortamlarında yer alabilmeleridir. Topluluklar ve gruplar, internetin kullanımıyla kimliklerini yeni ve etkileyici yollarla sürdürüp güçlendirebilmektedir. Politik ve ulusal kültürün değerleri ile oluşturulan marşlar, sloganlar, efsaneler, fotoğraflar vb. siber alanlarda korunabilmekte, dağıtmakta ve erişim sağlanmaktadır (Weimann, 2006'dan aktaran Tağ Kalafatoğlu, 2015: 131). Bu yüzden, yeni toplumsal hareketlerdeki karnavaleks yapıya vurgu yapmakta yarar vardır. Karnavaleks yapı, eleştirel bağlamda ele alındığında temel olarak toplumsal özgürleşmeye değil, iktidarın yeniden üretimine hizmet etmektedir. Bu sözde özgürleşme sürecinde, toplumsal gerginlikler azaltılırken; çatışma süreci de yumuşatılır. Bu bağlamda, karnavaleks yapı, egemen sistem ve yeni toplumsal hareketlerin özneleri arasındaki basıncı azaltır. Karnavaleks yapı, radikal bir içeriğe sahip olan eşitlik ve özgürleşme düşüncesini ulaşılmaz hale getirirken; yeni toplumsal hareketlerin sloganı olan "başka bir dünya mümkün" hayali ise ertelenmektedir. Karnavaleks yapıdaki eğlence unsurları, sanki bir oyun yaşanıyormuşçasına tatmin duygusu sağlamaktadır. Ancak, varolan yapıdaki aksaklıklar aynı şekilde geçerliğini sürdürmektedir (Çoban, 2008: 32-33).

---

⁵<http://www.insanhaber.com/guncel/gezi-surecinde-sosyal-medya-dezenformasyonlari-h5091.html>, (Erişim Tarihi: 02.01.2019).

İnternet ve sosyal medya üzerinden yayılan yeni toplumsal hareketlere destek veren bireyler, internet ve sosyal ağların kendilerine sundukları olanaklarla yetinmektedir. Bunlar ise tıklama, beğeni (like), retweet ya da paylaşma işlemleridir. Ayrıca, pek çok kişi yalnızca popüler olmak adına bu işlemleri gerçekleştirmektedir. İnternet üzerinden yeni toplumsal hareketlere katılım gösteren bireylerin birçoğu neden bu hareketi desteklediğini bilmemektedir. Bu durum, bir yeni toplumsal harekete internet üzerinden karşı olma durumunda da geçerlidir. Profil fotoğrafı değiştirerek ya da ileti yazarak birşeyleri değiştirebileceğini sanan insanlar sadece kendilerini rahatlatmakta ve daha uyumlu hale gelmektedir (Topbaş ve Doğan, 2016: 140).

Günümüzde toplumsal hareketlerin hedeflediği sonuçlara ulaşması bakımından sosyal medya etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bununla birlikte, sosyal medya toplumsal hareketleri manipüle edebilecek bir araca da dönüşebilmektedir. Bu hareketlere sosyal medya üzerinden katılan bireyler atomize olup parçalanabilmektedir. Yeni toplumsal hareketlerde “ortak bir akıl ve ruh” olmaması; ayrıca, dağınık ve bireysel hareketler olması internet araçlarının kullanımıyla benzerdir. Sosyal medya ortamlarındaki birey merkezli, birey etrafında kurulan ve gelişen gerçekliğin toplumsal hareketlerin yapısını dönüşüme uğrattığı söylenebilir. Kuşkusuz, yeni medya araçları muhalif bir algının varlık alanı bulmasının olanaklarını kendi içerisinde taşımaktadır. Ancak, yeni medya ortamları üzerinden dayanışma sergileyen toplumsal hareketlerde örgütlülük ve süreklilik gösteren kolektif bir bilinç bulunmamaktadır. Bu durum ise toplumsal hareketlerin kolayca parçalanmalarına neden olmaktadır (Babacan, 2014: 142-143). Bu anlamda, internet ve sosyal medya üzerinden toplumsal dayanışma hareketlerine katılan bireylerin, reel kamusal alanda gerçekleşen hareketlere katılan bireylere göre daha kolay parçalandığı söylenebilir.

Sosyal medya ortamları, hegemonyanın ve egemen ideolojilerin denetimine açıktır. Ayrıca, internet hem ekonomi politik hem de kültürel ve toplumsal yaşamdaki mevcut dengesizlik ve eşitsizlikleri sürdürerek gözetim ve denetime neden olmaktadır. Hukuki düzenlemeler ve sansür nedeniyle internette varolan içerikler ise her geçen gün niteliksel açıdan zayıflamaktadır (Topbaş ve Doğan, 2016: 141-142). Bu bağlamda, egemen sistemin internet üzerindeki muhalif içerikleri sınırladığı ya da bu içeriklere erişimi engellediği söylenebilir. Bu durum, toplumsal dayanışma hareketlerinin üretmiş oldukları içerikler için de geçerli olmaktadır.

Özetle, sosyal medya ve internet yeni toplumsal hareketlere katkı sunma ve bu hareketleri sürdürme konusunda önemli bir tartışma konusudur. İnternet ve yeni medya araçları ile yeni toplumsal hareketler arasında önemli ve mutlak bir bağlantı vardır. Bu

bağlantı, yeni toplumsal hareketler ekseninde hem olumlu hem de olumsuz özellikler taşımaktadır. İnternet ve yeni medya araçları, sahip olduğu bazı özellik ve üstünlükler nedeniyle yeni toplumsal hareketlere önemli olanaklar sunabilmektedir. Örneğin, internet aracılığıyla yeni toplumsal hareketler daha fazla görünür olabilmekte; ayrıca, küresel hale gelerek diğer yeni toplumsal hareketlerle güç birliğine gidebilmektedir. Öte yandan, sayısal eşitsizlik, internetin parçalanmış yapısı ve bireylerin aktivist hareketlere sadece ağlar üzerinden katılması ise yeni toplumsal hareketlerin sürekliliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

2. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada, benimsenen kuramsal yaklaşım çerçevesinde iki farklı toplumsal hareketin yeni medya araçlarını kullanım pratikleri ve bunun toplumsal mücadeleye sağladığı olanak ve zorluklar irdelenmiştir. Bu anlamda, çalışmada, beyaz yakalıların bir dayanışma ağı olarak şekillenen Plaza Eylem Platformu ile Metal İş Eylemleri sırasında oluşturulan Metal İşçileri Birliği'nin yeni medya araçlarını kullanım pratikleri ve toplumsal mücadelelerini sürdürmede bu araçların sağladığı olumlu ve olumsuz yönler tartışılmıştır. Bunun için *doküman analizi yöntemi* kullanılmış ve irdelenen örnek olaylar ekseninde her iki hareketin kullandığı yeni medya araçları/platformlar üzerinden oluşturdukları dayanışmaya ilişkin internet veri tabanı üzerinden ulaşılan ilgili dokümanlar çözümlenerek yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

3.1. Plaza Eylem Platformu: Beyaz Yakalıların Dayanışma Ağı

Plaza Eylem Platformu, özel sektörde ücretli olarak çalışırken işten atılmış ya da halen çalışmakta olan bir grup fikir emekçisinin öncülüğünde ortaya çıkmış bir dayanışma ağıdır. Platform, beyaz yakalıların da işçi olduğu bilincini uyandırmak ve ortak çıkarlara sahip bu kitlenin birlik olup haklarını savunması yolunda çalışma yapması amacıyla kurulmuştur.⁶ Bu bağlamda, sınıf bilinci uyandırmak ve beyaz yakalıların da aslında birer işçi olduğunu anlamaları için mücadele eden platform özellikle farklı mecralar aracılığıyla aktif olmaya çalışmaktadır.

Plaza Eylem Platformu'nun dikkat çeken çalışmalarından biri istenatildim.org internet sitesi üzerinden sürdürülmektedir. “İşten Atıldım”, beyaz yakalıların işten atılma süreçlerinde birbirlerine destek olmanın yollarını geliştirmeyi amaçlayan bir site olarak kurulmuştur. Site

---

⁶<https://eksisozluk.com/plaza-eylem-platformu--2220784>, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

üzerinden bireysel deneyimler paylaşılmakta ve hak arama süreçlerinde çalışanların desteklenmesi ile ilgili bilgilendirmeler yapılmaktadır.⁷

“Plaza Eylem Platformu” ve platformun kurduğu “İşten Atıldım” sitelerinin wordpress aracılığıyla ücretsiz şekilde kurulduğu söylenmelidir. İki platformun internet mecrası blog mantığı ile ilerlemektedir. Bu durum, ilgili sitelerin reklam ya da sponsor alması yönündeki zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Bununla birlikte, kişiye özel ortaya çıkan Google reklamları bu sitelerde de karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Plaza Eylem Platformu kendisini bir alan ve emek örgütü olarak tanımlamaktadır. Bu durum ise platformun sınıf bilincini daha fazla kavradığını ve ekonomi politik anlamda daha etkin olduğunu göstermektedir.⁸ Plaza Eylem Platformu, “Hakkımızda” bölümünde kapitalist sistemin kavramlarına karşı çıkmaktadır. Bu kavramlar kariyer, takım çalışması, performans ve statü kavramlarıdır.⁹

Plaza Eylem Platformu beyaz yakalılar arasında dayanışma ilişkilerini geliştirmeye çalışan emek temelli bir örgütlenmedir. Platform, 2008 yılında IBM’deki sendikalaşma döneminde bir araya gelmiştir. Platform, sadece “plazada” çalışanlara seslenmemektedir. Freelance çalışanlar, sivil toplum kuruluşları çalışanları, finans, araştırma, basın yayın, iletişim gibi sektörlerde çalışanlar, çağrı merkezi çalışanları, çeşitli profesyoneller ve ofis çalışanlarıyla birlikte “beyaz yakalı işsizler” de platformun hedef kitlesi içerisinde yer almaktadır.¹⁰

Plaza Eylem Platformu’nun geleneksel olarak yayımladığı ve elektronik ortamda da sunduğu “Plaza Postası” bülteni bulunmaktadır. Bülten düzenli olarak yayımlanmasa da şu ana kadar 5 sayı çıkmıştır. Bu sayılardan biri sadece bir röportajdan oluşmaktadır.¹¹ Bu bültenlerin aktif şekilde çıkmama nedeni, günümüzde sosyal ağların yoğun kullanımına bağlanabilir. Özellikle son yıllarda pek çok oluşum sesini daha fazla duyurabilmek için özellikle twitter ve facebook gibi sosyal ağ sitelerini kullanmaya başlamıştır. Plaza Eylem Platformu da bu ağları kullanmaktadır.

Plaza Eylem Platformu’nun internet sitesinde yer alan bir diğer bölümde, platformun şu ana kadar yaptığı etkinlikler sıralanmıştır. Platformun kurulduğu günden beri yaptığı etkinlik ve faaliyet sayısı 75’tir. Buradaki önemli nokta, yapılan etkinliklerin çeşitliliğidir.

---

⁷<https://istenatildim.org/>, (Erişim Tarihi: 14.12.2018).

⁸<https://plazaeylem.org/2014/04/16/plaza-calisanlari-turnikeler-ayirir-meydanlar-birlestirir-28-mart-2014-2/>, (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

⁹<https://plazaeylem.org/pep-hakkinda/>, (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

¹⁰<http://www.sivilsayfalar.org/2017/06/07/plaza-eylem-platformu-beyaz-yakalilarin-birbirleriyle-dayanisma-kosullarini-uretmeleri-gerekliyor/>, (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

¹¹<https://plazaeylem.org/plaza-postasi/>, (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

Konferans, yürüyüş, piknik, internet etkinlikleri platformun gerçekleştirdiği faaliyetlerdendir.¹² Bu anlamda, Plaza Eylem Platformu, toplumsal dayanışma için sadece internet ve internet araçlarını değil farklı unsurları da kullanmaktadır.

Plaza Eylem Platformu, 17 Ocak 2010 tarihinde Tekel işçilerine destek için Ankara Mitingi'ne katılmıştır. İstanbul'dan yola çıkan platform, Tekel Direnişi'ne destek vermiştir.¹³ 2010 yılı içerisinde platform, İstanbul'un farklı bölgelerinde broşür ve tanıtım kitapçığı dağıtmıştır. Bu noktada, platformun faaliyetlerinin sadece İstanbul ile sınırlı kalması eleştirilebilir. Çünkü, seminer ve konferans gibi etkinliklerin genellikle İstanbul'da gerçekleştirildiği görülmektedir.

1 Ekim 2011 tarihinde platform önemli bir etkinlik düzenlemiştir. Plaza Eylem Platformu tarafından 1 Ekim 2011 cumartesi günü saat 14:00'te Makine Mühendisleri Odası'nda 80 kişilik bir katılımla "Boşuna mı okuduk" söyleşisi gerçekleştirilmiştir. Tanıl Bora'nın kaleme aldığı kitapla ilgili sunuştan sonra sorular ve söyleşi bölümü düzenlenmiştir. Vasıfların değersizleştirilmesi, sınıfsal onursuzlaştırma, işçi sınıfı ve beyaz yakalılar, daha az ücreti kabullenmek, mobbing gibi kavramlar etkinliğin konularını oluşturmuştur.¹⁴ Etkinlikte ele alınan konular, işçi sınıfının bilinçlenmesi ve özellikle düşünsel emeğini satan beyaz yakalı işçiler için oldukça önemlidir. İşçi sınıfının bütünsel olarak toplumsal dayanışma sağlayabilmesi için bu kavramlardan haberdar olması gerekmektedir. Ancak, bu etkinliğe sadece 80 kişinin katılımı toplumsal dayanışmanın sağlanması için yetersiz bir sayı olarak değerlendirilebilir.

Platform, 2012 yılında kültürel faaliyetlerin yanı sıra, farklı etkinlikler de düzenlemiştir. Örneğin, 2012 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde (İTÜ) işten çıkarılan araştırma görevlilerinin gerçekleştirmiş olduğu eyleme katılan platform, işten çıkarılan araştırma görevlilerinin yanında olacaklarını ifade etmiştir.¹⁵ Kuşkusuz, bu tür eylemler ve eyleme farklı gruplar tarafından yapılan katkılar önemlidir. Ancak, İTÜ eylemi sonuçsuz kalan bir eylem olmuştur.¹⁶ Bu bağlamda, toplumsal dayanışma kanallarının tam anlamıyla oluşturulabilmesi için pek çok paydaşın bir araya gelmesinin gerekli olduğu ileri sürülebilir.

---

¹² <https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 19.02.2018).

¹³ <https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 19.02.2018).

¹⁴ <http://www.soldefter.com/2011/10/04/beyaz-yakalilara-bipolar-duygu-durumu-bozuklugu-teshisi/>, (Erişim Tarihi: 19.02.2018).

¹⁵ <http://ituasistandayanismasi.blogspot.com.tr/2012/11/plaza-eylem-platformu-direnis-cadrmz.html>, (Erişim Tarihi: 20.02.2018).

¹⁶ <https://www.evrensel.net/haber/38709/itu-direnisi-hikayesi>, (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

2013 yılında Platform tarafından gerçekleştirilen en önemli etkinlik ise kıdem tazminatı hakkında gerçekleştirilen bilgilendirme toplantıdır. Kıdem tazminatı, işçinin çeşitli nedenlerden dolayı işinden ayrılırken çalıştığı yıllar için işveren tarafından ödenen tazminat olarak tanımlanmaktadır. Kıdem tazminatı, işçi ve işveren arasındaki en büyük sorunlardan biridir. Özellikle kendi rızası dışında işten çıkarılan işçiler, zaman zaman hak ettikleri bu tazminatı almakta zorlanmaktadır.¹⁷ Platformun çeşitli zamanlarda İstanbul'un farklı mekânlarında yapmış olduğu bu etkinlikte, özellikle çalışanların hangi durumlarda kıdem tazminatını alabilecekleri yönünde bilgilendirmelerde bulunulmuştur.¹⁸ Çalışanların kıdem tazminatı konusunda bilgilendirilmeleri, belirli mağduriyetlerin yaşanmaması için önemlidir. Ancak, bu etkinliklerin sadece İstanbul'da yapılması bir sınırlılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Plaza Eylem Platformu, beyaz yakalılar için bazı mücadelelere girdiği gibi mavi yakalı çalışanlar için de eylemler düzenlemektedir. Manisa'nın Soma ilçesinde 13 Mayıs 2014 tarihinde Soma Holding şirketlerinden Soma Kömür İşletmeleri A.Ş.'nin işlettiği madende çıkan yangın ve su basması sonucu 301 madenci yaşamını yitirmiştir.¹⁹ Yaşanan bu faciannın ardından, özellikle maden işçilerinin iş güvenliği konusunda büyük tartışmalar yaşanmıştır. Plaza Eylem Platformu, 14 Mayıs 2014'te Soma Holding önünde basın açıklaması yapmıştır. Bu açıklamanın ardından, Soma Nöbeti gerçekleşmiş; 16 Mayıs'ta ise Spine Tower'a yürüyüş yapılmıştır. 25 Mayıs 2014 tarihinde de Maslak 1453 inşaatında gerçekleşen işçi ölümleri protesto edilmiş ve konu ile ilgili basın açıklaması yapılmıştır. 26 Eylül 2014 tarihinde de Cuma Torunlar İnşaat'ta yaşanan ölümler, Maslak metro çıkışında protesto edilmiş ve konu hakkında forum düzenlenmiştir.²⁰ Bu anlamda, platformun özellikle 2014 yılında iş kazalarında gerçekleşen ölümlere dikkat çektiği söylenebilir. Kaldı ki, Türkiye'nin iş kazaları konusunda toplumsal dayanışma ve birlikteliğe ihtiyacı vardır. Bu konunun farklı mecra ve farklı topluluklar tarafından gündeme getirilmesi bir zorunluluktur. Plaza Eylem Platformu'nun bu konuya eğilmesi ise daha fazla bireye ulaşılması açısından önemlidir.

Plaza Eylem Platformu, 31 Ocak 2015'te Tümbelsen ve Psikososyal Travma Derneği'nin davetlisi olarak İzmir'de düzenlenen mobbing panelinde bir sunum gerçekleştirmiştir. Etkinliğin afişinde sunum yapan kişilerin adı yer almamış, sunumun Plaza

---

¹⁷<http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/kidem-tazminati-nedir-nasil-hesaplanir-1875675/>, (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

¹⁸<https://plazaeylemplatformu.files.wordpress.com/2012/11/pepbanka.jpg>, (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

¹⁹<http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/soma-maden-faciasinin-yildonumu-1227667/>, (Erişim Tarihi: 24.12.2018).

²⁰<https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 28.12.2018).

Eylem Platformu tarafından yapılacağı belirtilmiştir.²¹ 12-15 Mayıs 2015 tarihleri arasında ise platform Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen 7. Emek Haftası'na konuk olmuşlardır. Bu etkinlikte, "Emek Rejiminde Yeni Mücadeleler: Beyaz Yakalılar" oturumunda sunum gerçekleştirmişlerdir. Etkinliğin afişinde, sunum yapan kişilerin adı yine yer almamıştır. Sunumun, Plaza Eylem Platformu tarafından yapılacağı vurgulanmıştır.²² Platformun yapılan bu tür etkinliklerde kişisel isim belirtmemesi iki açıdan yorumlanabilir. Öncelikli olarak, platformun ekonomi politik bilinçle eleştirel ve dayanışmacı bir şekilde hareket ettiği söylenebilir. Özellikle yaptıkları etkinliklerden bu sonucu çıkarmak mümkündür. Hem beyaz yakalılar hem de mavi yakalılar için mücadele etmeye çalışan platformun kolektif bilinci ve yatay iletişimi benimsediği açıktır. Bununla birlikte, platform içerisinde faaliyetlere katılan, etkinliklerde görev alan kişilerin çoğu farklı kurumlarda çalışan kişilerden oluşmaktadır. Kapitalist sistem ve özellikle işverenlerin hoşuna gitmeyeceği etkinlik ve faaliyetlerde bulunan bu kişilerin kimliklerini saklamak istedikleri sonucuna da varılabilir.

Plaza Eylem Platformu, 14-16 Ekim 2016 tarihleri arasında Mersin'de 5. Eleştirel Psikoloji Sempozyumu'na katılmıştır. Etkinlikte, Plaza Eylem Platformu üyesi Eylem Akçay "Beyaz Yakalıların Psikososyal Dayanışma İlişkileri" başlığında bir konuşma yapmıştır.²³ Bu konuşma ve etkinlik iki farklı açıdan önemlidir. İlk olarak, konuşmacının ismi açıkça belirtilmiştir. İkinci olarak ise etkinlik İstanbul dışında farklı bir şehirde gerçekleşmiştir. Platformun, katıldığı etkinliklerde farkındalık yaratabilmesi adına farklı bir şehirde olması önemlidir.

Plaza Eylem Platformu, 10-11 Mayıs 2017'de Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Kulübü'nün düzenlediği Emek Haftası kapsamında Akbank'ta gerçekleşen grev sürecini işlemiştir. 2017 yılında başka bir eylem ve etkinlik bilgisi bulunmamaktadır.²⁴ Aynı durum 2018 için de geçerlidir. Bu anlamda, etkinlik ve faaliyet duyurularının internet sitesinden çok sosyal ağ mecralarına kaydığı söylenebilir.

Özetle, Plaza Eylem Platformu'nun yaptığı eylem ve etkinliklerin farklı açılardan değerlendirilmesi mümkündür. Öncelikle beyaz yakalıların dayanışma ağı olarak kurulsa da platform mavi yakalıların haklarının korunmasında da aktif olmaya çalışmaktadır. Ayrıca, tüm çalışanları ilgilendiren mobbing, kıdem tazminatı ve diğer işçi hakları için platform

---

²¹<https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

²²<https://plazaeyleplatformu.files.wordpress.com/2012/11/emekhaftasiafis.jpg>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

²³<https://plazaeylem.org/2016/10/23/beyaz-yakalilarin-psikososyal-dayanisma-iliskileri-plaza-eylem-platformu-etkinlikleri/>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

²⁴<https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2019).

üyelerinin İstanbul ve kısmen de olsa farklı şehirlerde seminerlere katılmaları anlamlıdır. Bunun yanı sıra platform, kültürel faaliyetlere de önem vermektedir. Etkinliklerden önce internet araçlarını özellikle duyurum için kullanan platformun, fiili etkinlikleri ön plana çıkardığı ve bu bağlamda eleştirel bir duruşa sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca, platform kolektif sınıf bilinci konusunda ortak şekilde hareket etmenin önemini yaptıkları etkinliklerle göstermiştir.

Plaza Eylem Platformu'nun internet sitesinde dikkat çeken noktalardan biri, site üzerinden yönlendirilmenin sağlandığı “Bağlantılar” kısmıdır. Bu bölümde verilen iki bağlantı üzerinden yine platform bünyesinde oluşturulan “İşten Atıldım” ve “Dünyada Mekân” platformlarına geçiş yapılabilmektedir.

“İşten Atıldım” (istenatildim.org), Plaza Eylem Platformu'nun bir çalışmasıdır. İnternet sitesinin kuruluş amacı işten atılma süreçlerinde, beyaz yakalıların birbirlerine destek olmalarını sağlamak olarak açıklanmıştır. Sitenin kuruluş hedefi ise deneyimlerin paylaşılması ve hak arama süreçlerinde çalışanların desteklenmesine yardımcı olmak olarak tanımlanmıştır.²⁵ Ancak, bu ifadeler karşın sitedeki şu bölüm dikkat çekmektedir:

“Eğer işten atılma sürecinize ait sorunlarınız varsa, öncelikle ‘İşten Çıkarılma Durumunda Ne Yapmalıyız?’ sayfasındakileri okumanızı, hâlâ desteğe ihtiyaç duyuyorsanız ‘Destek İstiyorum’ sayfasını ziyaret etmenizi öneririz. Sayfamıza yorum yazarak veya bize e-mail göndererek destek istemeyiniz.”²⁶ Bu ifadenin Plaza Eylem Platformu'nun faaliyetleriyle örtüşmediği söylenebilir. Çünkü, bireyler çaresiz oldukları anlarda, kendilerine yardımcı olabileceklerini düşündükleri insanlardan yardım isteyebilir ve bu anlaşılabilir bir durumdur. Bu noktada, platform olumsuz bir ifadeyle bireylerin kendilerinden doğrudan yardım istemesinin önüne geçmektedir.

Sayfanın devam eden bölümünde ise şu açıklamalara yer verilmiştir: “Bu sitede yer alan bilgiler, sadece bilgilendirme amacıyla ve genel bilgi olarak sunulmaktadır. Her olayın kendine özgü koşulları olduğunu ve cevaplarımızın hiçbir şekilde hukuki danışmanlık ilişkisi içermediğini, bilgilerin uygulanmasından ya da uygulanmamasından doğan sorumluluğun tarafınıza ait olduğunu bilmenizi isteriz. Bu sayfa çalışanların kendi deneyimlerini paylaşmalarını teşvik etmeyi, dayanışma ilişkilerini geliştirmeyi hedeflemektedir.”²⁷ Bu açıklamalardan hareketle, platformun eyleme geçme konusunda sınırlı kaldığı söylenebilir.

---

²⁵ <https://istenatildim.org/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2019).

²⁶ <https://istenatildim.org/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2019).

²⁷ <https://istenatildim.org/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2019).

Ayrıca, sorumluluk anlamında konunun sadece mağdurlara bırakılması toplumsal dayanışma idealine aykırı bir davranış olarak yorumlanabilir.

“Dünyada Mekân” platformu ise Plaza Eylem Platformu’nun internet ağları üzerinden oluşturmaya çalıştığı dayanışmanın gerçek fiziksel mekâna dönüşme hayali ile kurulmuştur. Dünyada Mekân, freelance ve beyaz yakalı çalışanlar/işsizler için bir dayanışma mekânıdır. Birlikte üretmenin, ortaklıklar kurmanın yollarını aramak, sorunlara birlikte çözüm bulmak için yola çıkan Dünyada Mekân kolektif, dayanışmacı, müdürsüz, patronsuz bir çalışma hayatı tasarlamaktadır. Dünyada Mekân 10:00-17:00 saatleri arasında bireysel çalışmalar için kullanılabileceği gibi 17:00-19:00 arası ufak grupların toplantılarını yapmaları için de uygundur. 17:00-19:00 saatleri arasında genellikle toplantılar, film gösterimleri, atölyeler, etkinlikler düzenlenmektedir. Dünyada Mekân platformu, kuruluş amaçları çerçevesinde kullanmak isteyen herkese açıktır. Dünyada Mekân’ın adresi ise Hazzopulo (Danışman) Pasajı No:1 Kat:1 Galatasaray/Beyoğlu’dur.²⁸ Teknolojik gelişmeler, gündelik ve toplumsal yaşamı etkilediği gibi iş yaşamını da etkilemiştir. Artık, bireyler bir firma, şirket vb. bağlı kalmadan ev tipi ofislerden iş yapabilmekte ve geçimlerini bu şekilde sağlayabilmektedir. Bu bağlamda, Plaza Eylem Platformu’nun kurmaya çalıştığı toplumsal dayanışmayı sadece internet ağları üzerinden sınırlandırmaması ve bu dayanışmayı fiziksel bir mekân üzerinden sürdürmesi oldukça anlamlıdır. Bu şekilde, işten atılan ve yetenekleri doğrultusunda para kazanabilecek olan beyaz yakalılar bir araya gelebilmektedir. Ancak, bu birliktelik ve dayanışma mevcut toplumsal düzenin ve iş yaşantısının değişmesine katkı sunmamaktadır. Bu noktada önemli olan haksız işten çıkarılmaların tümünden önüne geçmektir. Çünkü, Dünyada Mekân platformuna kimin ne şekilde eriştiği tartışmalı bir konudur. Özellikle bu mekânın İstanbul’da olması, her şeyden önce coğrafi bir erişim sıkıntısı da yaratmaktadır.

İşten Atıldım ve Dünyada Mekân platformları hem olumlu hem de olumsuz şekilde değerlendirilebilir. İşten Atıldım, özellikle bireylerin birbirlerine öneride buldukları bir ortamdır. Eyleme geçme fiilinde yetersiz kalan oluşum, işten çıkarılan kişilerin kendilerini yalnız hissetmemesine yönelik kurulmuş bir topluluk olarak yorumlanabilir. Çünkü, site üzerinden verilen öneriler doğrultusunda harekete geçmek ya da geçmemek kişilerin kendi sorumluluklarına bırakılmıştır. Dünyada Mekân ise bu bağlamda daha fazla önemsenebilecek bir düşüncenin ürünüdür. Kaldı ki, bu platform, internet ve sosyal ağlar aracılığıyla örgütlenmeye çalışan bir topluluğu gerçek fiziksel bir mekânda toplamaktadır. Kuşkusuz, bu mekâna erişim konusu sıkıntılı bir konudur; ancak, gösterilen çaba önemlidir. Gerçek

---

²⁸<https://dunyadamekan.wordpress.com/bilgi/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2019).

toplumsal dayanışma ve sonrasında oluşabilecek özgürleşme için yüz yüze iletişim ve gerçek kamusal alanlar önem taşımaktadır.

Plaza Eylem Platformu'nun facebook sayfası da bulunmaktadır. Plaza Eylem Platformu facebook sayfası muhalif bir grup olarak değerlendirilebilir. Yapılan paylaşımlar, gönderiler, haberler ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde değerli unsurlardır. Platform, ezilenler ve haksızlığa uğrayanlar için herhangi bir ayırım gözetmeden bu kişilerin yanında olmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda, platform, ayrımcılık anlayışından uzak bir şekilde hem ağlar üzerinden hem de fiziki mekânlar aracılığıyla dayanışma sağlamayı amaçlamaktadır. Plaza Eylem Platformu, faaliyetlerini hem internet üzerinden hem de reel kamusal alanda gerçekleşen birtakım etkinliklerle sürdürmeye çalışmaktadır.²⁹ Ancak, platformun facebook hesabı üzerinden paylaşılan fiziki mekân aktiviteleri fazla etkileşim almazken; diğer paylaşımların daha fazla etkileşim aldığı görülmüştür. Dolayısıyla, platformun sağladığı dayanışma “tıklama” dayanışmasından öteye geçememektedir.

Plaza Eylem Platformu, beyaz yakalı çalışanların dayanışma ağı olarak kurulan muhalefet ve toplumsal dayanışmanın hem ağlar hem de ortaklaşa hareket etme ile sağlanabileceğini düşünen bir gruptur. Platform, ücretsiz internet sitelerini kullanırken; aynı zamanda sosyal ağları da kullanmaktadır. Platform ile ilgili en fazla dikkat çeken nokta, sınıf bilinci ile hareket etmeleri ve ezenler karşısında ezilenlerin haklarını savunmaya çalışmalarıdır. Platformun her türden faaliyeti gerçekleştirmesi de önemli bir noktadır. Bu faaliyetler arasında yürüyüş, protesto, direniş, film izleme, sempozyum, tiyatro vb. pek çok faaliyet bulunmaktadır. Platformun kendi bünyesinde yüz yüze olan etkinlik ve dayanışma faaliyetlerine daha fazla önem verdiği söylenebilir. Ancak, bu faaliyetlerin ne kadar başarılı olduğu bir soru işaretidir. Burada üzerinde durulması gereken en önemli nokta, Plaza Eylem Platformu'nun internet ve internet araçları üzerinden dijital bir eylem düzenlemediği, yapacakları ve yaptıkları tüm faaliyetleri internet ve internet araçları üzerinden duyurmalarıdır. Aynı zamanda, internet ve internet araçları aracılığıyla gerçekleştirilen faaliyetlerin içerikleri de paylaşılmaktadır. Platformun, kendi internet sitesini özellikle çeviri yazılar, bilgilendirici metinler gibi yararlı içerikleri paylaşmak adına kullandıkları söylenebilir.

---

²⁹ <https://www.facebook.com/plazaeylem/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

3.2. Metal İş Eylemleri, Metal İşçileri Birliği ve İnternet Araçları

İşçi sınıfı mücadelesinin somut hale geldiği en önemli alanlardan biri grevlerdir. Genel olarak yeni toplumsal hareketler ile özdeşleştirilen yeni iletişim ve enformasyon teknolojileri aracılığıyla gerçekleşen karşı hegemonya mücadelesi, sendikal hareketlerde de ortaya çıkabilmektedir. Bu duruma verilebilecek örneklerden biri, “Metal Fırtına” olarak bilinen ve Otomotiv ve Metal işkolunda gerçekleşen metal işçileri direnişi ve grevidir. Bosch fabrikasında çalışan işçilerin, diğer işçilere göre daha iyi koşullara sahip bir toplu sözleşme imzalaması sonrasında, Türk Metal’in örgütlü olduğu diğer fabrikalarda çalışan işçiler kendilerine dayatılan olumsuz sözleşme maddeleri nedeniyle sendikaya tepki göstermeye başlamıştır. İşçiler tepkilerini hem Türk Metal Sendikası’na hem de patronlara göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda, 21 Nisan 2015 tarihinde Bursa’daki Renault fabrikasında başlayan direniş, kısa sürede Eskişehir ve Kocaeli’de aynı işkolunda faaliyet gösteren çok sayıda fabrikaya sıçramıştır. Bu fabrikalar Tofaş, Coşkunöz ve Ford Otosan gibi metal sektöründe faaliyet gösteren fabrikalardır (Dağtaş ve Yıldız, 2016: 87-88).

Sendikal örgütlenmeden bağımsız bir şekilde bir araya gelen ve direnen metal işçilerinin sosyal ağlar üzerinden sürdürdükleri faaliyetler de olmuştur. Metal İşçileri Birliği’nin başlattığı ve sürdürdüğü direniş için sosyal ağlar hem olanak hem de zorlukları beraberinde getirmiştir (Dağtaş ve Yıldız, 2016: 88-89). Dolayısıyla, çalışmanın bu altbölümünde, Metal İşçileri Birliği’nin sosyal ağlar, özellikle facebook ve twitter üzerinden kurduğu gruplar ve 2015 yılında gerçekleşen direniş ve sonrasında sürdürdükleri faaliyetler incelenmiştir.

Metal İşçileri Birliği’nin facebook grubu toplamda 52 bin 309 kişi tarafından takip edilmektedir.³⁰ Bu sayı bir facebook grubu için fazla olsa da Türkiye’deki toplam metal işçisi sayısına oranlandığı zaman, bu sayının çok da büyük olmadığını söylemek gerekmektedir. 2016 yılı verilerine göre, Türkiye’de “Metal” iş kolunda 1 milyon 480 bin 48 işçi çalışmaktadır.³¹

Metal İşçileri Birliği’nin (MİB) facebook sayfasında yer alan “Hakkında” kısmında şu açıklamalar yer almaktadır: “İşçi sınıfının kölelik zincirlerini kırmak için sınıfa karşı sınıf duruşuyla hareket eden MİB, mücadelesinde fiili ve meşru yöntemleri baz alır.”³² Hakkında kısmındaki açıklamalardan hareketle, bazı yorumların yapılması mümkündür. Öncelikli

³⁰ <https://www.facebook.com/metalisçileribirliđi.mib/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

³¹ <http://www.fortuneturkey.com/isçi-sayısı-acıklandı-36826>, (Erişim tarihi: 10.01.2019).

³² https://www.facebook.com/pg/metalisçileribirliđi.mib/about/?ref=page_internal, (Erişim Tarihi: 12.01.2019).

olarak, Metal İşçileri Birliği'nin sınıf bilincine sahip olduğu söylenmelidir. Ayrıca, kapitalist sistem içinde işçilerin ezildiği vurgusu ön plandadır. Metal İşçileri Birliği için mücadele ön plandadır ve bu mücadelede grev ve iş bırakma gibi meşru yöntemlerle haklarını savunacakları ifade edilmektedir.

Birliğin facebook grubunun profil görseli işçi sınıfı ile özdeşleşmiş olan çekiç figürüdür.³³ Çekiç figürü, genellikle orak ile birlikte kullanıldığı zaman proletaryayı temsil etmektedir. Orak, genel olarak tarım işçileri için kullanılırken; çekiç sanayi ve metal işçileri için kullanılmaktadır.³⁴ Grubun profil fotoğrafı 113 beğeni, 27 paylaşım ve 6 yorum almıştır.

Metal İşçileri Birliği'nin facebook sayfasında paylaşılan gönderiler çeşitlilik göstermektedir. Sayfada genel olarak Türkiye ve dünyanın farklı yerlerinden paylaşılan grev haberleri, farklı ürün gruplarına gelen zamlar, Türk Metal İş Sendikası Başkanı'na yönelik gönderiler ve farklı iş gruplarında çalışan işçilerin sorunlarını aktaran gönderiler bulunmaktadır. Ancak, gönderilere gelen etkileşim sayılarının grubu takip edenlere göre az olduğu gözlemlenmektedir.³⁵

Metal İşçileri Birliği facebook sayfası, grubun düzenlediği "Metal Fırtına" direnişi sırasında özellikle işverenlerin talebiyle kapatılmak istenmiştir. Türkiye'deki metal işçilerinin işverenlerinin örgütü olan Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası; Metal İşçileri Birliği facebook sayfasında gerçeği yansıtmayan, eleştiri dozunu aşan ve hakaret içeren paylaşımlar yapıldığını ifade etmiştir. Sosyal medya üzerinden iş bırakılması, iş yavaşlatılması, fabrikaların işgal edilmesi ve çalışılmayacak duruma getirilmesi yönünde çağrılarda bulunduğu belirtilerek; hukuka aykırı eylemlerle maddi hasar verilmesi, malvarlığı hakkının ihlalini oluşturmaktadır şeklinde savcılığa suç duyurusunda bulunulmuştur. Bu suç duyurusunun ardından, savcılık bir süre Metal İşçileri Birliği facebook sayfasını erişime kapamıştır.³⁶ "Metal Fırtına" direnişi sırasında yaşanan bu gelişme, iktidar yapılanmalarının sosyal medyanın gücünden çekindiğinin bir göstergesi olarak okunabilir.

Metal İşçileri Birliği'nin twitter hesabı da bulunmaktadır. Hesap üzerinden şu ana kadar 50 bin 400 tweet atılmıştır. Hesabın takipçi sayısı 4 bin 806 iken, hesabın takip ettiği

---

³³<https://www.facebook.com/metalscileribirligi.mib/photos/a.301731976611383.73904.301730729944841/488946074556638/?type=1&theater>, (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

³⁴https://www.wikisozyalizm.org/Orak_ve_%C3%A7eki%C3%A7, (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

³⁵<https://www.facebook.com/metalscileribirligi.mib/>, (Erişim Tarihi: 18.01.2019).

³⁶<http://www.soldefter.com/2015/06/19/patronlar-istedi-metal-iscileri-birligi-facebook-sayfasina-erisim-engellendi/>, (Erişim Tarihi: 18.01.2019).

diğer hesapların sayısı ise 900'dür.³⁷ Bu anlamda, Metal İşçileri Birliği'nin twitter hesabının içerik üretimi açısından üretken bir hesap olduğu söylenebilir. Ancak, bu üretkenlik özellikle takipçi sayısına etki etmemiştir.

Sayfanın sloganı, “Metal İşçisinin Gür Sesi, Sıkılı Yumruğu” olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, sayfa üzerinden toplamda 140 fotoğraf paylaşılmıştır.³⁸ Sayfa üzerinden paylaşılan tweetlerin genel bir değerlendirilmesi yapıldığında, birliğin facebook hesabı üzerinden yapılan paylaşımlarla arasında belirgin bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.

Metal İşçileri Birliği sosyal medyayı etkin şekilde kullanmaya çalışsa da bu sosyal ağların takipçi, etkileşim vb. sayıları göz önüne alındığında, grup için sosyal medyanın sınırlı bir etkide kendini gösterdiği söylenebilir. Sosyal medyanın bilişsel, davranışsal ve duygusal düzeyde daha etkili olabilmesi için geniş kitlelerce takip edilip kullanılması gerekmektedir.

Metal Fırtına Direnişi'nde sosyal medyanın hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileri olmuştur. Direniş sırasında sosyal medyanın olanak ve zorlukları, eyleme katılan işçilerle Erdal Dağtaş ve M. Emir Yıldız tarafından yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu ortaya çıkarılmıştır. Buna göre, özellikle işçilerin facebook grubu haberleşmede öncü olmuştur. İşçilere göre, sosyal medyada popüler hale gelen direniş geleneksel medyada görmezden gelinmiştir. Eşdeyişle, sosyal medya gündemi, geleneksel medya gündemine etki etmemiştir. Farklı fabrikalar ve kentlerde çalışan işçilerin birbirlerinden haberdar olması ve bazı eylemleri eşzamanlı olarak yürütmesinde facebook oldukça etkili olmuştur. İşçilerin, internetin sınırlılıklarıyla ilgili söylediği temel noktalardan biri, internetteki iletişim kanallarının yanlış yönlendirmelere açık olmasıdır. Örneğin, direniş sırasında facebook grubu üzerinden paylaşılan bazı ileti ve içeriklerin anlaşılır olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, işçiler, sosyal medyadaki tepkinin saman alevi gibi olduğunu ve mekânsal eylemlerin önemini vurgulamışlardır. İşçiler tarafından dikkat çekilen bir başka sınırlık noktası da fabrikaların insan kaynakları bölümlerinin işçilerin özellikle facebook hesapları üzerinden hangi grupları beğendiğini takip etmesidir. Bu konuda, eylemler başlamadan önce pek çok işçi uyarı almıştır. Dağtaş ve Yıldız'ın sahada yaptıkları yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde ettikleri bulgulara göre, işçiler internet üzerinden yürütülen algı yönetimi ve kara propagandanın da yakınmışlardır. Bazı işçiler “terörist” olarak nitelendirildiklerini, bunun yanlış olduğunu sadece haklarını aradıklarını söylemişlerdir. Bu anlamda, Metal Fırtına Direnişi sırasında

---

³⁷ <https://twitter.com/metalmib>, (Erişim Tarihi: 19.01.2019).

³⁸ <https://twitter.com/metalmib>, (Erişim Tarihi: 04.04.2018).

sosyal medya eyleme hızlı bir başlangıç yapılmasını sağlasa da sonrasında sağlıklı bir şekilde eyleme katkı sunamamıştır (Dağtaş ve Yıldız, 2016: 114-119).

Özetle, “Metal Fırtına Direnişi” sınıf bilinciyle hareket eden işçilerin üye oldukları sendikalardan bağımsız şekilde gerçekleştirdiği ve farklı kent ve fabrikalarda gerçekleşen önemli bir harekettir. Hareketin ortaya çıkmasında özellikle işçilerin facebook üzerinden kurdukları ve hâlâ faaliyette olan Metal İşçileri Birliği sayfası etkili olmuştur. Bununla birlikte, internet ve sosyal medyanın eylemler konusunda bazı sınırlıkları da olmuştur. Gözetim, yanlış yönlendirmeler, kara propaganda gibi unsurlar buna örnek verilebilir. Dolayısıyla, Metal Fırtına Direnişi’nin başarı sağlamasındaki temel nokta, eylemin sosyal medya üzerinden yayılması değil; sınıf bilinciyle hareket eden işçilerin mekânsal eylemlerde örgütlü ve dayanışma içinde bulunmasıdır.

SONUÇ

İnternet ve yeni medya ile ilgili yapılan çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, pek çok araştırmacının bu teknolojilerin olumlu özelliklerine daha fazla vurgu yaptığı görülmektedir. Ancak, içinde bulunduğumuz çağın enformasyonel kapitalist bir yapılanma içinde geliştiğinin de göz ardı edilmemesi gerekir. İnternetin diğer kitle iletişim araçlarından tek farkı, algısal bir yanılsama olarak kontrolün tamamıyla kullanıcıdaymışçasına sunulmasıdır. Oysaki, durum böyle değildir. İnternet ve sosyal medya mecralarının belirli sahiplik mekanizmaları vardır ve bu teknolojilere erişim tamamen ücretsiz değildir. Sadece kamusal alanlarda yer alan internet hizmetlerine bireyler ücretsiz şekilde erişebilmektedir. Ancak, bu erişim sırasında da gözetim ve denetim altına alma gibi durumlar devreye girebilmektedir. Ayrıca, bireyler ve gruplar sosyal medya sitelerinde etkin olduklarında, bu siteler aracılığıyla dijital bir emek oluşturmakta ve enformasyonel kapitalist sistem için çalışan ücretsiz işçilere dönüşmektedir.

İnternet, gözetim ve ifade özgürlüğü son yıllarda üzerinde durulan önemli bir konudur. İnternet ortamlarında yazdığı düşüncelerden dolayı son yıllarda Türkiye’de pek çok kişi hakkında işlem yapılmıştır. Ayrıca, iktidarın ve hegemonik yapının ortaya çıkmasından beri varolan gözetim, internetin gelişimi ile birlikte elektronik mecralara geçiş yapmıştır. Bu anlamda gözetim, internet üzerinden gerçekleşen toplumsal dayanışmayı olumsuz yönde etkilemektedir.

Dünya genelinde varolan sayısal eşitsizlik, internet ortamları üzerinden kamusal yarar sağlamayı engelleyen gerçeklerden biridir. Her ne kadar son yıllarda internet teknolojisi ve

altyapılarına önemli yatırımlar yapılsa da bu durum sadece nicel artışı sağlamıştır. Gerçekleşen nicel artış, beraberinde nitelikli internet kullanımını getirmemektedir. Çünkü, nitelikli internet kullanımında farklı parametreler söz konusudur. Ekonomik ve kültürel sermaye, eğitim durumu, cinsiyet, bölgesel farklılıklar, aile ortamı gibi değişkenler bunlara örnek verilebilir. Dünya genelinde gerçekleşen nicel internet kullanımı artışının olumlu olduğunu söyleyebilmek için diğer tüm değişkenleri sıfırlamak gerekmektedir. Bunu yapmak da mümkün görünmemektedir.

Çalışma bağlamında incelenen “Plaza Eylem Platformu” hem beyaz hem de mavi yakalı çalışanların haklarını korumak ve toplumsal dayanışma sağlamak için ağlar üzerinden kurulmuş bir gruptur. Grup herhangi bir çıkar amacı gütmemektedir ve ücretsiz internet siteleri ile sosyal medya araçlarını kullanmaktadır. Grup, sınıf bilinciyle hareket ederken; sosyal ağlar dışında da pek çok eylem ve etkinlik düzenlemektedir. Grubun, kendi bünyesinde yüz yüze etkinlik ve dayanışma faaliyetlerine oldukça önem verdiği söylenebilir. Kuşkusuz, Plaza Eylem Platformu’nun ne kadar başarılı olduğu tartışılmalıdır. Ancak, burada üzerinde durulması gereken konu grubun ne kadar başarılı olduğu değil, internet ve sosyal medyayı bir amaçtan ziyade araç olarak kullanmalarınıdır. Grup için sosyal medya, internet duyurularının, yararlı bilgilerin paylaşıldığı ve haberleşmenin sağlandığı bir platformdur. Grup için kamusal alan ekseninde fiziki mekânlar, kamusal etkinlikler ve sokak eylemleri büyük önem taşımaktadır.

Plaza Eylem Platformu’nun internet ve sosyal medyayı kullanım şekli ideal bir toplumsal dayanışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Grup, enformasyon toplumunda da sınıf bilincine sahip olunabileceğini göstermekte ve sosyal medyayı sadece bir araç olarak kullanmaktadır. Kaldı ki, internet ve sosyal medya toplumsal dayanışmaya katkı sağlayabilir. Ancak, sınıf bilincinden ve eyleminden uzaklaşmış bir toplumsal dayanışma hareketinin başarılı olması düşünülemez.

Öte yandan, “Metal Fırtına Direnişi” ise sınıf bilincine sahip işçilerin bağlı oldukları sendikalardan bağımsız şekilde gerçekleştirdikleri bir eylem olmuştur. Direnişin ortaya çıkmasında ve Türkiye’deki fabrikalara yayılmasında işçilerin özellikle facebook üzerinden kurdukları grup büyük katkı sağlamıştır. Bu grup şu anda da faaliyettedir. Ayrıca, grubun twitter hesabı bulunmaktadır ve bu hesap da aktiftir. Ancak, internet ve sosyal medyanın işçilerin dayanışması konusunda bazı sınırlıkları da olmuştur. Bu sınırlıklar, Dağtaş ve Yıldız tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaya konmuştur. Buna göre gözetim, dezenformasyon ve yanlış yönlendirmeler eylemlerin gidişatını olumsuz yönde etkilemiştir.

Dolayısıyla, bu hareketin başarıya ulaşmasının temel nedeni sosyal medya değil, işçilerin sınıf bilinci ile kamusal alanda örgütlenmeleri olmuştur.

Sonuç olarak, bu çalışmada internet ve toplumsal dayanışma bağlantısı Türkiye’den iki güncel toplumsal hareketin yeni medya araçlarını kullanım pratikleri üzerinden yorumlanmıştır. Bu bağlamda, internet ve sosyal medya toplumsal dayanışmayı tek başına sağlayacak bir güç olarak görülmemelidir. İnternet ve sosyal medya araçları, toplumsal dayanışma hareketlerinin duyurumunun yapılmasında sadece bir aracı olabilir. Bunu destekler şekilde, internet ve sosyal medyayı etkin şekilde kullanan insanlar arasında toplumsal dayanışma hareketleri daha kolay yayılabilir. Ancak, buradaki hassas denge yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı olanakların gerçek kamusal alandaki iletişimsel eyleme dönüştürülmesidir.

KAYNAKÇA

Arendt, H. (2003). İnsanlık Durumu. Bahadır Sina Şener (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Aydoğan, F. (2011). Küresel Medya. İstanbul: Beta Yayınları.

Atabek, Ü. (2001). İletişim ve Teknoloji. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Babacan, M. E. (2014). “Sosyal Medya Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler”. Birey ve Toplum Dergisi, 4 (7): 135-160.

Babacan, M. E. (2016). “Yeni Medya Bağlamında Toplumsal Hareketler ve Yeni İnsanın Karakter Çözümlemesi”. Özgürleşmenin Yolları: Sınıf ve Kimlik Eksenli Toplumsal Hareketlerin Medyadaki Yansımaları. Erdal Dağtaş (der.) içinde. Ankara: Ütopya Yayınevi: 379-395.

Castells, M. (2012). İsyen ve Umut Ağları, İnternet Çağında Toplumsal Hareketler. Ebru Kılıç (çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Çalışkan, Behlül (2009). “Enformasyonun Metalaşması Üzerine”. Marmara İletişim Dergisi, 15: 23-47.

Dağsalgüler, A. ve Saka, E. (2007). “Yeni İletişim Teknolojileriyle Habermas’ın Kamusal Alanını Yeniden Düşünmek”. Medya Okumaları. Özgür Yılmazkol (edt.) içinde. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım:163-177.

Dağtaş, E. (2014). Kamusal Alan ve Medya: Münevver Karabulut Cinayetinin Basındaki Yansımaları. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Dağtaş, E. ve Yıldız, M. E. (2016). Grevler ve Sosyal Ağlar: Olanaklar ve Zorlukların “Metal Fırtına” Direnişi Üzerinden Değerlendirilmesi. Özgürleşmenin Yolları: Sınıf ve Kimlik Eksenli Toplumsal Hareketlerin Medyadaki Yansımaları Erdal Dağtaş (der.) içinde. Ankara: Ütopya Yayınevi: 86-123.

Fuchs, C. (2016). Sosyal Medya. Eleştirel Bir Giriş. Diyar Saraçoğlu ve İlker Kalaycı (çev.). Ankara: NotaBene Yayınları.

Habermas, J. (1997). Kamusalığın Yapısal Dönüşümü. Tanıl Bora ve Mithat Sancar (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Manovich, L. (2001). The Language of New Media. Massachusetts: MIT Press.

Yarar, N. (2016). “Dijital Aktivizm ve Dijital Eylem Repertuarı Tipolojisi”. Dijital, Kavramlar, Olanaklar, Deneyimler. Nilüfer Timisi (edt.) içinde. İstanbul: Kalkedon Yayınları: 215-251.

İNTERNET KAYNAKLARI

Aydoğan, F. ve Kırık, A. M. (2012). “Alternatif Medya Olarak Yeni Medya”. http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/40999767/221_PDFsam_01_filiz_aydogan_medyavepopuyerkultur.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1491920615&Signature=c%2FuL5Sdp9xP%2FIy8K0X4CNTiCoiQ%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DALTERNATIF_MEDYA_OLARAK_YENI_MEDYA_Akden.pdf, (Erişim Tarihi: 14.01.2019).

Çoban, B. (2008). “Yeni Toplumsal Hareketlerin Eleştirisi”. <http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/3073/5000013306-5000022805-1-PB.pdf?sequence=1>, (Erişim Tarihi: 30.02.2019).

Göker, G. (2009). “İnternet’in Yeni Toplumsal Hareketlere Etkisi”. http://inet-tr.org.tr/inetconf14/kitap/goker_inet09.pdf, (Erişim Tarihi: 25.01.2019).

Özçetin, B, Arslan, U. T. ve Binark, M. (2012). “Türkiye’de İnternet, Kamusal ve Demokratik Kanaat Oluşumu”. <http://dergipark.gov.tr/fe/issue/26037/274234>, (Erişim Tarihi: 18.01.2019).

Özgül, G. E. (2012). “Bir Görme Biçimi Olarak Yeni Medya: Kamusal Bir Alan İmkânının Araştırılması”. http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2012/10/26_Sayi_8_makale_gonul_eda_ozgul.pdf, (Erişim Tarihi: 14.01.2019).

Tağ, K. Ş. (2015). “Toplumsal Hareketler ve Politik Oluşumlar Bağlamında Yeni Medya Aracılığıyla Politik Aktivizm”. <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=02498c51-03bd-4ddd-97c0-7d9001ca219a%40sessionmgr4006&vid=1&hid=4103>, (Erişim Tarihi: 03.02.2019).

Topbaş, H. ve Doğan, A. (2016). “Toplumsalın Yeni Agorası Olarak Sosyal Medya: Eleştirel Yaklaşım”. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/234653>, (Erişim Tarihi: 02.02.2019).

Saka, E. (2012). “Siber Medya Sonrasında Kamusal Alan ve Gazetecilik Pratikleri”. <http://dergipark.gov.tr/fe/issue/26037/274229>, (Erişim Tarihi: 18.01.2019).

Varol, A. (2010). “Bilgi Toplumunda Kamusal Alan”. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/100699>, (Erişim Tarihi: 16.01.2019).

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24862>, (Erişim Tarihi: 07.12.2018).

<http://www.insanhaber.com/guncel/gezi-surecinde-sosyal-medya-dezenformasyonlari-h5091.html>, (Erişim Tarihi: 02.01.2019).

<https://eksisozluk.com/plaza-eylem-platformu--2220784>, (Erişim Tarihi: 14.11.2018).

<https://istenatildim.org/>, (Erişim Tarihi: 14.12.2018).

<https://plazaeylem.org/2014/04/16/plaza-calisanlari-turnikeler-ayirir-meydanlar-birlestirir-28-mart-2014-2/>, (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

<https://plazaeylem.org/pep-hakkinda/>, (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

<http://www.sivilsayfalar.org/2017/06/07/plaza-eylem-platformu-beyaz-yakalilarin-birbirleriyle-dayanisma-kosullarini-uretmeleri-gerekiyor/>, (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

<https://plazaeylem.org/plaza-postasi/>, (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

<https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 19.02.2018).

<http://www.soldefter.com/2011/10/04/beyaz-yakalilara-bipolar-duygu-durumu-bozuklugu-teshisi/>, (Erişim Tarihi: 19.02.2018).

<http://ituasistandayanismasi.blogspot.com.tr/2012/11/plaza-eylem-platformu-direnis-cadrmz.html>, (Erişim Tarihi: 20.02.2018).

<https://www.evrensel.net/haber/38709/itu-direnisi-hikayesi>, (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

<http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/kidem-tazminati-nedir-nasil-hesaplanir-1875675/>, (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

<https://plazaeylemplatformu.files.wordpress.com/2012/11/pepbanka.jpg>, (Erişim Tarihi: 20.12.2018).

<http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/soma-maden-faciasinin-yildonumu-1227667/>, (Erişim Tarihi: 24.12.2018).

<https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 28.12.2018).

<https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

<https://plazaeylemplatformu.files.wordpress.com/2012/11/emekhaftasiafis.jpg>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

<https://plazaeylem.org/2016/10/23/beyaz-yakalilarin-psikososyal-dayanisma-iliskileri-plaza-eylem-platformu-etkinlikleri/>, (Erişim Tarihi: 21.12.2018).

<https://plazaeylem.org/eylemetkinlik/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2019).

<https://istenatildim.org/>, (Erişim Tarihi: 06.01.2019).

<https://istenatildim.org/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2019).

<https://dunyadamekan.wordpress.com/bilgi/>, (Erişim Tarihi: 08.01.2019).

<https://www.facebook.com/plazaeylem/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

<https://www.facebook.com/metalscileribirligi.mib/>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

<http://www.fortuneturkey.com/isci-sayisi-aciklandi-36826>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

https://www.facebook.com/pg/metalscileribirligi.mib/about/?ref=page_internal, (Erişim Tarihi: 12.01.2019).

<https://www.facebook.com/metalscileribirligi.mib/photos/a.301731976611383.73904.301730729944841/488946074556638/?type=1&theater>, (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

https://www.wikisozyalizm.org/Orak_ve_%C3%A7eki%C3%A7, (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

<https://www.facebook.com/metalscileribirligi.mib/>, (Erişim Tarihi: 18.01.2019).

<http://www.soldefter.com/2015/06/19/patronlar-istedi-metal-iscileri-birligi-facebook-sayfasina-erisim-engellendi/>, (Erişim Tarihi: 18.01.2019).

<https://twitter.com/metalmib>, (Erişim Tarihi: 19.01.2019).

<https://twitter.com/metalmib>, (Erişim Tarihi: 04.04.2018).